

До

Висшия съдебен съвет-Тук

ДОКЛАД

от Антон Тонев Гиргинов – прокурор във ВКП.

временно назначен национален експерт на длъжността

„Ръководител на правните експерти” в Мисията на ЕС в Ирак

ОТНОСНО: работата ми на посочената длъжност

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА,

В края на 2011 год. кандидатствах чрез ВСС за длъжността „Ръководител на правните (юридическите) експерти” в Мисията на ЕС в Ирак. Тъй като длъжността е ръководна, тя беше обявена само за командировани експерти. Бях допуснат до участие в конкурса, спечелих го, след което бях поканен да постъпя на работа в Мисията. Въз основа на тази покана ВСС ме командирова в Ирак за срок от една година, считано от 28 май 2012 г – Заповед № 95-20-029/07.05.2012 г на ВСС, изм. със Заповед №. 95-20-030/14.05.2012 г. на ВСС. Впоследствие, със Заповед № 95-20-027/28.06.2013 г на ВСС, командировката ми беше продължена до 31 декември 2013 г, когато приключи и самата Мисия на ЕС в Ирак.

Съгласно длъжностната ми характеристика моето основно задължение беше да организирам, направлявам и контролирам работата на т. нар. съдебен (юридически) екип на Мисията на ЕС в Ирак. Той имаше водеща роля в подпомагане на местното наказателно правосъдие. В екипа участваха още 5 международни юридически експерта, командировани от различни европейски държави - от ЕС и Норвегия, един местен юридически експерт и трима преводачи. Двама от международните експерти и един от преводачите работеха в гр. Ербил, столицата на Иракски Кюрдистан, а останалите, включително и аз - в гр. Багдад, настанени заедно ръководството на Мисията в посолството на Великобритания. Освен съдебен екип Мисията включваше още два

екипа - полицейски и екип за работа със затворите. Имах задължението да ги подпомагам по юридическите въпроси.

По обща оценка съдебният екип започна същинска работа в състава си под мое ръководство. В своите предишни състави екипът е организиран най-вече кратки посещения на юристи от държави-членки на ЕС за четене на лекции в Ирак. Ползата обаче от такива посещения за иракските юристи – съдии и прокурори, е била винаги ограничена, тъй като изнасяните лекции като цяло са нямали връзка с иракското право и проблемите на Ирак. Показателно е и това, че предишните участници в съдебния екип, работили от 2005 до 2012 год, не бяха изготвили нито един учебен материал, статия, или каквото и да е предложение до властите на Ирак за подобряване на иракското право или за организационно усъвършенстване на иракската съдебна власт. В поверения ми състав съдебният екип извърши прелом в работата. В заключителния доклад за Мисията е отбелязано, че екипът се наложи като главният и най-надежден международен фактор за успешното развитие на наказателното правосъдие в централен Ирак и Иракски Кюрдистан.

Основната задача на Мисията и на нейния съдебен екип в частност беше да обучава местни специалисти. Екипът провеждаше начално обучение на юристи, избрани за съдии и прокурори, и текущо обучение на действащи съдии и прокурори. Обучавахме и т. нар. местни обучители. Те следва да продължат нашата дейност след края на Мисията. За времето, през което ръководих съдебния екип, обучихме над 1400 бъдещи и действащи съдии и прокурори. Повечето време работих в Багдад, но имах занятия и в гр. Ербил, столицата на Иракски Кюрдистан, и в гр. Басра – южен Ирак. Моята роля беше не само да организирам курсовете за обучение, но и да ги председателствам, и да изнасям водещите лекции. Темите на занятията бяха съгласувани с Висшите Съдебни Съвети на Ирак и Иракски Кюрдистан. Занятията ни се отнасяха до местното право и проблеми. Спряхме се основно на следните тематични цикли: правен статут на чужденците в Ирак и в иракското наказателно производство в частност, антикорупционна дейност и конфискация на облаги от престъпления, събиране и използване на доказателства в местните наказателни производства, домашно насилие и трафик на хора, международна правна помощ по наказателни дела, устройство и функциониране на съдебните системи в Европа и сравнението им със съдебните системи на Ирак и Иракски Кюрдистан.

Новоизбраните съдии и прокурори се обучаваха в Института за юридическо обучение в гр. Багдад и в едноименния институт за Иракски Кюрдистан, намиращ се в гр. Ербил. Действащите съдии и прокурори се обучаваха съответно в Института за юридическо развитие в гр. Багдад и от Съюза на съдиите в Кюрдистан, гр. Ербил. В гр. Басра, с помощта на местния апелативен съд, обучавахме само действащи съдии и прокурори. Нашите курсове за обучение бяха високо оценявани от иракските ръководители и меди. Те настояваха да продължим работата си в Ирак и през 2014 година.

Наред с обучението на бъдещи и действащи съдии и прокурори бях ангажиран с изготвянето на научни и научно-приложни публикации. За академичното списание на

Института за юридическо обучение в гр. Багдад написах статия на тема правното положение на чужденците в иракското наказателно производство. Публикувах също така статии за иракското наказателно правосъдие в политическото списание на ЕС „*Нова Европа*” (2012, № 1008) и в годишника на Юридическия ф-т на Университета в Печ, Унгария (2014, т. I). Най-голямото ми постижение обаче – и лично, и на цялата Мисия, бе издаването на пет книги на арабски език за нуждите на местните юристи и законодатели. Три от тях написах самостоятелно: „Изходящи молби от Ирак за международна правна помощ” (ноември 2012 г), „Антикорупция и конфискация” (юли 2013 г), и „Нови форми за международна правна помощ по наказателни дела” (октомври 2013 г). В другите две книги бях водещ съавтор. Това бяха книгите: „Обзор на съдебните системи на пет европейски държави” (септември 2013 г) и „Трафик на хора” (декември 2013 г). Иракският текст на всички книги беше редактиран безвъзмездно от г-н Фатхи ал-Джуари, главен редактор на най-авторитетното юридическо списание в Ирак „*Законодателство и правосъдие*” и ръководител на юридическите съветници на Иракския президент. Той написа и предговор към всяка книга. Книгите служат до голяма степен като наръчници за ежедневната дейност на иракските магистрати и се ползват със забележителен успех в професионалните среди. Наред с това книгите съдържат и множество препоръки за подобрения в иракското наказателно право и процес, а именно: за усъвършенстване на иракския Закон за борба с трафика на хора (съдържащ и криминализиращи разпоредби), за предвиждане на специалните разузнавателни средства в иракския Наказателно-процесуален кодекс като пряк източник на доказателства и други. Местните специалисти са впечатлени и признателни за това, че за първи път чуждестранен юрист издава в рамките на година пет книги на арабски в помощ на иракското правосъдие и законодателство. Книгите бяха разпространени и извън Ирак – в Иран, Йордания, Ливан, Сирия. Екземпляр от всяка книга има в библиотеката на прокуратурата на Р. България – 2-ри етаж на Съдебната палата.

Друга важна задача на съдебния екип беше да дава оценки и предложения за подобряване на иракското наказателно законодателство. Водещата роля в изготвянето им бе по необходимост моя. Отделно от онова, което предлагам в моите книги, представих също така аргументирани предложения за стесняване на приложното поле на смъртното наказание в Ирак, за подобряване на проекто-закона за изменение и допълнение на иракския Наказателен кодекс във връзка с домашното насилие и други. За тези оценки и предложения съм получавал нееднократно писмена благодарност от иракските ни партньори.

Най-сетне, отговорях лично и за това да оказвам помощ по наказателноправни въпроси на Делегацията (дипломатическото представителство) на ЕС в Багдад. Помагах им в подготовката и изпълнението на европейски проекти; съдействах им в изготвянето на документи за смъртното наказание, за задържането под стража, за домашното насилие и други; обяснавах особеностите на местното наказателно правосъдие на различни европейски експерти, посещаващи Ирак. Давах им консултации във връзка с тероризма, обучението на юристи и др.

Мисията като форма на чуждестранна експертна помощ се оказа сполучлива за условията в Ирак. Заради своя комплексен характер тя беше по-подходяща и успешна от различните проекти, които се изпълняваха в подкрепа на иракското наказателно правосъдие. Проектите бяха по отделни теми и тяхното изпълнение даваше значително по-ограничени резултати.

Аз и останалите колеги от съдебния екип работихме в трудни условия. Трудностите произтичаха не само от обстановката на постоянна физическа несигурност в Ирак и налагащите се ограничения в предвижване, контакти и пр. Трудностите идваха и от това, че Иракски Кюрдистан създава собствена правна система – с подчертан стремеж тя да се отличава все повече и повече от системата на централен Ирак. Вследствие на това аз и останалите колеги трябваше да следим и подпомагаме две отделни законодателни и съдебни системи – на централен (федерален) Ирак и на Иракски Кюрдистан. Те не само се раздалечаваха все повече една от друга, но и избягваха да си сътрудничат заради тежките конфликти в миналото. Най-сетне, трудностите ни се дължаха и на това, че в ръководството на Мисията нямаше юрист. Макар доброжелателно, то обикновено не беше в състояние да разбере нашата работа, заради което и поддръжката, която ни оказваше, беше ограничена.

Общата организация на Мисията на ЕС в Ирак също страдеше от сериозни недостатъци. Работих в Мисията през нейния заключителен мандат – от юли 2012 до декември 2013 г. Дейността ѝ за този мандат се планира преди моето пристигане – през първите четири месеца на 2012 г. Планирането беше като цяло лошо. Поставиха се цели, които не можеше да бъдат постигнати с предвидените методи за работа. Вследствие на това помощта на ЕС (и чрез самата Мисия, и чрез Делегацията на ЕС в Багдад) за иракското наказателно правосъдие се оказва недостатъчно ефективна въпреки добрата работа на поверения ми екип. Бяхме изправени пред следните два проблема.

а. Нашата аудитория се състоеше от средните юридически кадри на Ирак. По необходимост им обяснявахме как трябва да се променят иракските закони и организация на работа. Те обаче не можеха да направят промените сами или дори само да ги инициират. По същество обясняхме на обучаемите какво не правят техните висшестоящи. За разлика, например, от Мисията на ЕС в Афганистан ние не работихме като съветници на висшия кадър, който единствен можеше да предизвика нужните промени – контактът ни с него ставаше по изключение.

б. Ударението на нашата основна дейност през заключителния мандат на Мисията падна върху т. нар. обучение на учителите. Обучението се проведе за около година при минимално необходим срок от 3 години, и то ако контактът с обучаваните учители е ежедневен. За съжаление, можехме да контактуваме с тях само веднъж на два-три месеца – главно по време на провежданите от нас курсове на обучение, в които и те участваха. Поради това беше невъзможно да подготвим пълноценни учители. Причината за лошата организация се заключаваше в липсата на добри (подходящи) експерти в Брюксел и Багдад, които да планират професионално работата на Мисията.

Държа да отбележа и това, че Ирак и Иракски Кюрдистан представляват сериозен интерес за България. Въпреки сегашните трудности техните икономики са в

добро състояние, особено добивът на нефт и газ. Днес иракската икономика е една от десетте най-бързо развиващи се в света. Прогнозите са за необратимост на тенденцията за възходящо икономическо развитие. Това прави Ирак и Иракски Кюрдистан желани партньори за все повече държави от Европа, Азия и Америка. Един от широко използваните начини за развитие на отношенията им с Ирак е чрез установяване на потъсно сътрудничество със съдебните му институции и организации. Унгария, Полша и донякъде Румъния, могат да служат за пример. Голяма част от тяхната помощ за иракските съдебни власти се финансираше от ЕС. По тесните им връзки с иракските съдебни институти и организации на свой ред позволяват и по-ефективна консулска защита на увеличаващия се брой техни граждани, които идват да работят в добре развиващ се Ирак.

Ирак е също така добър източник на информация за усъвършенстването на наказателното законодателство. По ред причини иракските власти получават ценни сведения, оценки и препоръки. Те са повече и по-подробни от информацията, която се дава на повечето други държави. Ирак получава в частност множество интересни оценки и препоръки за изпълнение на конвенциите на ООН за борба с престъпността. Така предоставяната информация е като цяло достъпна и може да се използва от всяка друга държава, чиито представители работят на иракска територия, включително България.

Трета причина за интерес към Ирак, особено предвид пуждите на българските съдебни власти, се заключава в това, че два регионални договора, по които той страна, го включват в общоарабската система за международна правна помощ по наказателни дела. Тя може да бъде опозната лесно от и чрез Ирак, който днес очаква повече помощ от Европа отколкото от арабските държави. Ако ЕС продължава да разчита на българската експертиза за този район, българските власти имат интереса да използват пълноценно възможността за добиване на информация по този ключов въпрос и да я предоставят в подходящ вид на партньорите от ЕС.

Признанието, което получих в Ирак, позволяваше да работя и непосредствено за интересите на България. Предлагах няколкократно някой от посолството ни в Багдад да присъства на мероприятията, които ръководех, включително да раздава от името на ЕС свидетелства за участие в провежданите от мене курсове за обучение на съдии и прокурори. Нашето посолство обаче нямаше нито посланик, нито дори шарже д'афер. Затова никой от посолството ни не можеше да се явява на каквито и да е мероприятия като представител на България. Беше пропусната добра възможност за по-голяма видимост на България в Ирак.

Статутът ми в Ирак се определяше най-вече с оглед на това, че имах служебен паспорт. За разлика от мене основната част от колегите, командировани от други държави, включително мои подчинени, притежаваха дипломатически паспорти. Въз основа на тях колегите ми получиха иракски дипломатически карти и се ползваха с повече улеснения, по-малко пречки и най-вече – с по-сериозни мерки за сигурност от страна на иракските власти.

Затова е препоръчително поне онези български магистрати, които ще бъдат командировани на ръководна длъжност в мисия със засилени мерки за сигурност (в държави като Афганистан, Ирак, Либия, Сомалия и пр), да получават дипломатически паспорти – по примера на повечето други държави от ЕС и съобразно препоръките на самата мисия. Това е въпрос не толкова на авторитет, колкото на по-голяма сигурност за командированите. Грижата за сигурността на онези, които имат дипломатически паспорт, е във всички случаи по-голяма и следователно рискът за техния живот и здраве – по-малък отколкото за притежателите служебен паспорт.

гр. София, 27.12.2013 г.

Подпис:

/Антон Гиргинов/

